

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 25g/2023

privind excepția de neconstituționalitate a unor texte din articolele
110¹ alin. (1) și 389 alin. (3) din Codul de procedură penală
(*audierea martorului minor*)

CHIȘINĂU

29 iunie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlii Nicolae ROȘCA, *Președinte*,
dnei Domnica MANOLE,
dnei Liuba ȘOVA,
dlii Serghei ȚURCAN,
dlii Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dnei Iulia Vartic, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 7 februarie 2023,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 29 iunie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer” din articolul 110¹ alin. (1) și a textului „în condițiile art. 109 și 110” din articolul 389 alin. (3) din Codul de procedură penală, ridicată de dl avocat Vadim Ciobanu, în interesele dlii Ion Izvoreanu, în dosarul nr. 1a-1860/2021, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Sesizarea a fost trimisă la Curtea Constituțională de un complet de judecători de la Curtea de Apel Chișinău, format din dna Oxana Robu și dnii Igor Mânăscuță și Boris Talpă, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Prin sentința din 4 iunie 2020 a Judecătoriei Hâncești, sediul central, dl Ion Izvoreanu a fost condamnat pentru comiterea mai multor infracțiuni cu caracter sexual. Nefiind de acord cu această sentință, procurorul de caz și avocatul inculpatului au contestat-o cu apel.

4. În cadrul examinării cauzei în instanța de apel, dl avocat Vadim Ciobanu a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer” din articolul 110¹ alin. (1), care reglementează condițiile de audiere a martorului minor, și a textului „în condițiile art. 109 și 110” din articolul 389 alin. (3) din Codul de procedură penală, care stabilește declarațiile martorilor care pot fi puse la baza sentinței de condamnare.

5. Printr-o încheiere din 8 decembrie 2022, completul de judecători de la Curtea de Apel Chișinău a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

6. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție.”

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

7. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 109 Modul de audiere a martorului

„[...]”

(4¹) Martorul minor în vârstă de până la 14 ani urmează să fie audiat în condițiile art.110¹.

(5) În cazul în care martorul minor urmează să fie audiat în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, procurorul solicită audierea acestuia în condițiile art.110¹.”

Articolul 110¹ Audierea martorului minor

„(1) Audierea martorului minor în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, **precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer**, în condițiile art. 109 alin. (5), se va efectua de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio/video, prin intermediul unui intervievator. Audierea minorului se va efectua în termene restrânse.

[...]”

Articolul 389 Sentința de condamnare

„[...]”

(3) Declarațiile martorilor depuse în timpul urmăririi penale pot fi puse la baza sentinței de condamnare numai în ansamblu cu alte probe suficiente de învinuire și cu condiția că, la urmărirea penală, a avut loc confruntarea cu bănuitul, învinuitul sau că

martorul a fost audiat **în condițiile art. 109 și 110**, în cazul în care inculpatul nu a participat la confruntare cu acest martor în cadrul ședinței de judecată.

[...].”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

8. Autorul sesizării susține că textele contestate din articolele 110¹ alin. (1) și 389 alin. (3) din Codul de procedură penală sun neclare și imprevizibile.

9. În special, acesta consideră că textul „precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer” din articolul 110¹ alin. (1) din Codul de procedură penală este interpretat în mod extensiv și permite audierea martorilor minori care au vârsta mai mare de 14 ani, fără participarea acuzatului. Această interpretare încalcă dreptul acuzatului de a audia sau de a fi confruntat cu martorul care depune declarații împotriva sa, care este garantat de articolul 6 § 3 lit. d) din Convenția Europeană.

10. Mai mult, declarațiile depuse în condițiile articolului 110¹ din Codul de procedură penală sunt puse la baza sentinței de condamnare în urma interpretării extensive a textului „în condițiile art. 109 și 110” din articolul 389 alin. (3) din Codul de procedură penală. Astfel, acuzatul nu dispune de garanțiile necesare apărării sale împotriva declarațiilor martorului care joacă un rol decisiv la stabilirea vinovăției sale.

11. În fine, autorul excepției susține că textele contestate sunt contrare articolelor 1 alin. (3), 22 și 23 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

12. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

13. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

14. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de avocatul unei părți în proces. Astfel, Curtea constată că sesizarea este formulată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

15. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl reprezintă unele prevederi din articolele 110¹ alin. (1) și 389 alin. (3) din Codul de procedură penală. Curtea constată că prevederile contestate nu au făcut obiect al controlului de constituționalitate.

16. Curtea a stabilit în jurisprudența sa, ca o condiție de admisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate, și faptul că prevederile contestate trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei. Pentru că obiectul excepției de neconstituționalitate constă din câteva norme distincte, Curtea va analiza aplicabilitatea lor la soluționarea cauzei din fața instanței de drept comun.

17. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză penală judecată în procedura apelului, în care martorul minor, victimă a infracțiunilor cu caracter sexual, a fost audiat pe baza articolului 110¹ din Codul de procedură penală, iar aceste declarații au fost avute în vedere de prima instanță la pronunțarea sentinței de condamnare.

18. Curtea observă că articolele 109 alin. (5) și 110¹ din Codul de procedură penală prevăd că audierea martorului minor care depune declarații în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual se va efectua în condițiile articolului 110¹. Prin urmare, având în vedere natura infracțiunilor pentru a căror comitere este condamnat autorul sesizării (a se vedea § 3 *supra*), Curtea constată că capătul de sesizare privind textul „precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer” din articolul 110¹ alin. (1) din Codul de procedură penală reprezintă o *actio popularis* și este inadmisibil în această cauză (a se vedea DCC nr. 165 din 1 decembrie 2022, § 21).

19. Totodată, având în vedere că în privința autorului excepției există o sentință de condamnare bazată inclusiv pe declarații ale martorilor depuse în timpul urmăririi penale, Curtea admite că textul „în condițiile art. 109 și 110” din articolul 389 alin. (3) din Codul de procedură penală ar putea fi aplicat la soluționarea cauzei în procedura apelului.

20. Curtea notează că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental invocat de autor. Astfel, Curtea va examina dacă problemele de drept ridicate de autorul sesizării fac incidente dispozițiile constituționale invocate (a se vedea DCC nr. 159 din 24 noiembrie 2022, § 42).

21. Autorul sesizării a susținut că prevederile contestate sunt contrare articolelor 1 alin. (3) (*preeminența dreptului*), 22 (*neretroactivitatea legii*) și 23 (*calitatea legilor*) din Constituție. Totodată, Curtea observă că, deși autorul susține că neclaritatea textului contestat încalcă articolul 22 din Constituție, acesta invocă, de fapt, argumente privind pretinsa neconstituționalitate prin prisma dreptului la apărare și a articolului 6 § 3 lit. d) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a jurisprudenței relevante a Curții Europene.

22. În acest sens, Curtea notează că garanțiile stabilite de § 3 lit. (d) din articolul 6 din Convenție reprezintă aspecte precise ale dreptului la un proces echitabil prevăzute de § 1 din același articol (a se vedea *Schatschaschwili v. Germania [MC]*, 15 decembrie 2015, § 100). Totodată, dreptul la un proces echitabil este garantat de articolul 20 din Constituție (a se vedea DCC nr. 186 din 25 noiembrie 2021, § 24). Prin urmare, Curtea va analiza criticile de neconstituționalitate prin raportare la articolele 20 și 23 din Constituție.

23. Cu privire la incidența articolelor 1 alin. (3) și 23 din Constituție, Curtea reiterează că acestea nu au o aplicare de sine stătătoare, ci numai în coroborare cu un drept fundamental, care trebuie să fie aplicabil (a se vedea DCC nr. 91 din 23 iulie 2020, § 20).

24. Cu privire la incidența articolului 20 din Constituție, Curtea notează că, de regulă, toate probele trebuie prezentate într-un proces public, în prezența acuzatului, în vederea asigurării unei proceduri

adversariale. Totuși, există excepții de la acest principiu (a se vedea *A.S. v. Finlanda*, 28 septembrie 2010, § 53). Procedurile care vizează infracțiunile cu caracter sexual sunt percepute adesea ca un calvar pentru victimă, în special atunci când ea nu vrea să fie confruntată cu acuzatul. Această caracteristică este mai proeminentă într-un caz care implică un minor. Astfel, având în vedere caracteristicile precise ale procedurilor penale care vizează infracțiunile cu caracter sexual, articolul 6 § 3 lit. (d) din Convenție nu poate fi interpretat ca impunând, în toate cazurile, adresarea întrebărilor în mod direct de către acuzat sau apărătorul său prin confruntare sau alte mijloace (a se vedea *W. v. Finlanda*, 24 aprilie 2007, § 45; *Vronchenko v. Estonia*, 18 iulie 2013, § 55).

25. Mai mult, utilizarea ca probă a declarațiilor obținute la etapa anchetei nu este contrară, în sine, prevederilor articolului 6 § 1 și § 3 lit. (d) din Convenție, cu condiția că au fost respectate drepturile apărării. Chiar și atunci când o asemenea declarație constituie singura probă sau proba decisivă împotriva acuzatului, admiterea ei în calitate de probă nu conduce automat la încălcarea articolului 6 §1 din Convenție (a se vedea *Vronchenko v. Estonia*, 18 iulie 2013, § 55).

26. Totodată, pe baza articolelor 3 și 8 din Convenție, în cazurile privind un pretins abuz sexual al copiilor, autoritățile au sarcina să adopte norme procedurale care să garanteze și să protejeze declarațiile copiilor (a se vedea *R.B. v. Estonia*, 22 iunie 2021, § 84). Aceste obligații decurg și din Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989, care a intrat în vigoare pentru Republica Moldova la 25 februarie 1993, și din Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatarei sexuale și abuzului sexual de la Lanzarote, 25 octombrie 2007, ratificată de Republica Moldova la 19 decembrie 2011.

27. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a constatat încălcarea articolelor 3 și 8 din Convenție într-o cauză în care declarațiile pretinsei victime a abuzului sexual, un copil în vârstă de 4 ani, au fost excluse din dosar din cauza unor deficiențe procedurale, fapt care a condus la achitarea tatălui acuzat de comiterea unui abuz sexual. Aceasta a menționat că în cazul în care sunt aplicabile reguli mai puțin stricte cu privire la depunerea declarațiilor sau sunt aplicate măsuri adaptate la situația copiilor, asemenea măsuri nu trebuie să diminueze, în sine, valoarea declarațiilor copilului, fără să aducă atingere drepturilor apărării (*R.B. v. Estonia*, 22 iunie 2021, § 102).

28. În acest sens, Curtea observă că, potrivit articolului 389 alin. (3) din Codul de procedură penală, în cazul în care inculpatul nu a participat la confruntarea cu un martor în cadrul ședinței de judecată, declarațiile acestui martor audiat în condițiile articolelor 109 și 110 pot fi puse la baza sentinței de condamnare. Totodată, potrivit articolului 109 alin. (4)¹ din Codul de procedură penală, martorul minor în vârstă de până la 14 ani trebuie audiat în condițiile articolului 110¹. Mai mult, alin. (5) din articolul 109 din Codul de procedură penală stabilește că în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, procurorul solicită audierea martorului minor în condițiile articolului

110¹. Pe baza acestui articol, minorii, inclusiv cei cu vârsta mai mare de 14 ani, sunt audiați în legătură cu aceste categorii de cauze de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio/video, prin intermediul unui intervievator.

29. Prin urmare, articolul 109 alineatele (4¹) și (5) din Codul de procedură penală constituie baza legală pentru audierea minorului, iar articolul 110¹ din Codul de procedură penală reglementează în detaliu condițiile în care minorul urmează a fi audiat. Astfel, declarațiile minorului audiat în condițiile articolului 110¹ din Codul de procedură penală pot fi avute în vedere de către instanța de judecată la adoptarea sentinței.

30. Totodată, de vreme ce instanța de judecată trebuie să se asigure că a fost respectată echitatea în ansamblu a procesului penal, aceasta trebuie să examineze inclusiv ponderea mărturiilor și garanțiile procedurale compensatorii (a se vedea DCC nr. 165 din 20 decembrie 2018, §§ 20-21).

31. De exemplu, în cauza *Rosin v. Estonia*, 19 decembrie 2013, în care reclamantul acuzat de comiterea unei infracțiuni sexuale în privința a doi copii s-a plâns de încălcarea articolului 6 § 3 lit. (d) din Convenție, Curtea Europeană a conchis că autoritățile naționale au acționat în interesele superioare ale copilului atunci când au refuzat citarea pretinsei victime a infracțiunii în ședința de judecată. Totodată, având în vedere importanța declarațiilor victimei minore și lipsa de probe pertinente care să le confirme, Curtea Europeană a considerat că redarea înregistrării video a declarațiilor acesteia în ședința de judecată nu a fost o măsură suficientă să asigure dreptul la apărare al reclamantului. Curtea Europeană a subliniat că, deși în contextul acestei situații nu se putea susține că autoritățile naționale erau obligate să confrunte reclamantul cu martorul minor, trebuia să se stabilească dacă era posibilă adresarea întrebărilor victimei prin intermediul apărătorului acuzatului, anchetatorului sau psihologului, într-un mediu aflat sub controlul autorităților de investigație și de o manieră care nu trebuie să fie diferită în mod substanțial de audierea care a fost, în orice caz, efectuată de către aceste autorități (§ 62).

32. În acest context, Curtea notează că, potrivit alin. (8) din articolul 110¹ din Codul de procedură penală, dacă bănuitul sau învinuitul dorește să-i adreseze întrebări martorului minor, pe baza unei cereri motivate este organizată o audiere suplimentară în condițiile prezentului articol. Audierea repetată a minorului trebuie evitată în măsura posibilului. Mai mult, potrivit alin. (9) din același articol, bănuitul sau apărătorul acestuia pot solicita audierea suplimentară a minorului, dacă la momentul audierii minorului acesta nu era identificat.

33. Astfel, Curtea constată că legislatorul a prevăzut măsuri precise în scopul protejării victimei, însă care pot fi conciliate cu exercițiul adecvat și efectiv al drepturilor la apărare.

34. Prin urmare, din analiza abstractă a prevederii contestate din Codul de procedură penală, Curtea nu reține existența vreunei ingerințe în articolul 20 din Constituție. În consecință, nici articolele 1 alin. (3) și 23 din Constituție nu sunt incidente.

35. Pe baza celor menționate mai sus, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer” din articolul 110¹ alin. (1) și a textului „în condițiile art. 109 și 110” din articolul 389 alin. (3) din Codul de procedură penală, ridicată de dl avocat Vadim Ciobanu, în interesele dlui Ion Izvoreanu, în dosarul nr. 1a-1860/2021, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Nicolae ROȘCA

Chișinău, 29 iunie 2023

DCC nr. 64

Dosarul nr. 25g/2023